№ 117 ՇԱԲԱԹ 31 ՄԱՅԻՍԻ

1914
ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՇԱԲԱԹ 31 ՄԱՅԻՍԻ № 117

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի. ամսական 85 կոպ.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թղթակցութիւնները գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакціи «Мшакъ» Сергіевская ул. № 5.
Tiflis, Rédaction "Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւնն ընդունվում է ամէն լեզուով
Յայտարարութիւնների համար վճարվում են խօսքերանից տողատողին 20—10 կոպ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Մայիսի 29-ին կարճատեւ հիւանդութիւնից վախճանվեց
ՔԱԼԱՆԹԱՐ ԻՎԱՆՈՎԻՉ
ՔԱԼԱՆԹԱՐԵԱՆԸ,
որի մասին խորին կսկիծով յայտնում են ազգականներին, ծանօթներին և բարեկամներին հանգուցեալի ընտանիքը, եղբայրները և քոյրերը։
Հոգեհանգստեան կիրակի, յունիսի 1-ին, ցեր. ժամը 12-ին, Քաշվեթի եկեղեցում։ Մարմինը Թիֆլիս բերելու և թաղման օրվայ մասին կը յայտարարվի առանձին։
540. 2—1

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՓԱՇԱԲԵԿԵԱՆ ԱՇՐԱՖԵԱՆՑ խորին վշտով յայտնում է ազգականներին և ծանօթներին իր ամուսնու և անմոռանալի ընկերոջ
ՍԻՐՈՒՀԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ ԱՇՐԱՖԵԱՆՑԻ
մահը, որ տեղի ունեցաւ մայիսի 25-ին Փոլդաւում։ Թաղումը տեղի կունենայ վաղը, կիրակի, յունիսի 1-ին, ցերեկվայ ժամը 2-ին ԱՐՏՎԻՆՈՒՄ, առհմական
538. դամբարանում. 1—1

ԻՐԱՆՑ ԱՆՁԸ ԵՒ ԻՐԱՆՑ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻՆ ՍԻՐՈՂ
ՀԱՅՈՒՀԻՆԵՐԻ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
—oOo—
ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
(Գրիբոէդովսկայա փողոց)
Կիրակի, 1 յունիսի 1914 Թ.
Փիլիսոփայութեան դօքտոր ՍԵԴՐԱԿ ԹԱՌԱՑԵԱՆՑ
Կը դասախօսէ հայերէն լեզուով
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻ ԽՈՐՏԱԿՈՒՄԸ
ՈՐՊԷՍ ՊԱՏՃԱՌ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՅՈՒՍԱՄՈՒԹԵԱՆ
(Մանրամասն ծրագիրը տես «Մշակ» № 112)։
Դասախօսութիւնից յետոյ մտքերի փոխանակութիւն։
Դասախօսութեան սկիզբը ժ. 8½-ին երեկ.։ Տեղերի գները 20 կոպ.—1 ր.։
Նկատ.—Հասարակութեան յարմարութեան համար անտրակտի ժամանակ կը գործէ հանրամատչելի բուֆէտ։
Տոմսակները կարելի է ստանալ. 1) «ԳԻՐ» գրավաճառանոցում (Վելիամինովսկայա փ.) 2) Կենտրոնական սրճարանում, քաղ. դումայի տակ, 3) Դասախօսութեան օրը ժամը 6-ից դահլիճի մուտքում։
առ. (ա. օ.) 532. 3—2

Առաջիկայ աշնան լոյս է տեսնելու
ԲԱԳՈՒԻ ՀԱՅՈՑ ՄԱՐԴԱՍԻՐԱԿ. ԸՆԿ. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՄԲ
ԳՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ
որի մէջ տպվելու են բանաստեղծական, վիպական, գրախօսական, պատմա-կենսագրական և գիտական գրուածքներ։
Աշխատակիցները վարձատրվելու են։
Նիւթեր պէտք է ուղարկել (մինչև հոկտեմբերի 1-ը) Հրատարակչական Մասնաժողովի նախագահ Տիգրան Ցովհաննիսեանին հետեւեալ հասցէով՝
Баку, контора Армянскаго Человѣколюбиваго О-ва. Արտասահմանից՝ Bacou, Société Philanthrophique Arménienne.
առ. (և.) 537. 3—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ՈՐԲ ԵՒ ԶՐԿԱՒՈՐ ՀԱՅ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻՆ ՕԳՆՈՂ
„ԼՈՅՍ" Ընկերութեան Վարչութիւնը
խնդրում է Ընկերութեան մեծ. անդամներին շնորհ բերել ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻՆ, որ նշանակված է կիրակի, յունիսի 1-ին, առաւօտեան ժամը 12-ին Կ. Հ. Բ. Ընկ. դահլիճում (Արաս-Արաղեան հր. № 7)։
Օրակարգի հարցերն են.
ա) Ընկերութեան 1911/12 և 1912/13 Թւերի հաշիւների և գործունէութեան քննութիւնը վերստուգիչ յանձնաժողովի զեկուցման հետ և դրանց հաստատութիւնը։
բ) 1914/15 Թ. նախահաշւի քննութիւնը և հաստատութիւնը։
գ) Վարչութեան 9 անդամի և 3 փոխանդամի, վերստուգիչ յանձնաժողովի 3 անդամի և 2 փոխանդամի ընտրութիւնը։
դ) Հերթական խնդիրներ։
Վարչութիւն
առ. 542. 1—1

ՑԻՐԿ
Փ. ԻԽՊԱՏՕՎԻ
Միխայլովսկի պր. № 189, Մուշտայիդի մօտ։
Այսօր, շաբաթ, մայիսի 31-ին տեղի կունենայ խոշոր ներկայացում։ Այսօր 3-րդ գաստրոլը Ռուսաստանում միակ կին-ժօկէյ օր. Մատիլդա Վասիլևայի, որ Պետերբուրգի «Մօդեռն» ցիրկում իր սրընթաց ձիարշաւներով արժանացել է հասարակութեան բուռն համակրանքին։ 3-րդ դեբիւտը մօդային պարեր կատարող օր. օր. Սօրոլևսկիների, որոնք կը կատարեն տանգօ, ֆուրլանօ, կե-կու-ալու և այլ պարեր։ Այսօր մասնակցում է ամբողջ խումբը։ Մանրամասնութիւնները ծրագիրներում։
առ. 536. 1—1

ՊԱՍՏԱՌՆԵՐ
ԵՂԲ. ՏԱՐՆՕՊՕԼ
ՖԱԲՐԻԿԱՅԻ
Արժանացած մեծ պարգևի։ Վաճառվում են ՌՈՒՍԱՑ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ բոլոր յայտնի քաղաքներում։
Ֆաբրիկային իսկական գներով։
Պահեստում միշտ կարելի է ձեռք բերել մեծ քանակութեամբ բազմատեսակ պաստառներ վերջին ոճի, ինչպէս էժանագիններ, նոյնպէս և թանգարժէքներ։ Բացառապէս լոււ չափն է 11¼ արշ. երկար։
Սէզօնային նմուշները ուղարկվում են Ռ Ի և օտար քաղաքներում։
Բաժանմունքը Թիֆլիսում.
Обои фабрики Бр. Тарнополь. Отдѣленіе въ Тифлисѣ. Голов. пр., № 21. Тел. № 3—55.
(Կ. Հ.) առ. 309. 50—15

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

29 մայիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Ներքին գործերի մինիստրը և նրա օգնականը մեկնեցին Օդեսա։

Դատաստանական պալատի առանձին ատեանը, լսելով պրոֆ. Բօդուէն-դէ-Կուրտէնէի գործը, որ բեկել էր սենատը, 1034-րդ յօդուածով դատապարտեց երեք ամսով կալանաւորման։ Առաջին դատավճռով պրոֆէսորը դատապարտվել էր երկու տարով բանտի 129-րդ յօդուածով։

Ֆինլանդական սենատի ամենահպատակ առաջադրութեան համաձայն, Բարձրագոյնս հաստատվեց այն որոշումը, որ վերացնում է մարինական պաշտօնը ֆինլանդական կըրթական հաստատութիւններում։

Դումայական մասնաժողովը ընդունեց այն օրինագիծը, որով յատկացված է 1 և կէս միլիոն րուբլի հակաժանտախտային ձեռնարկութիւնների համար Ռուսաստանի Հարաւ-Արևելքում։

Դումայական գիւղատնտեսական մասնաժողովը ընդունեց Սամարայում պոլիտեխնիկական ինստիտուտ հիմնելու օրինագիծը։

Դումայական զինւորական ու ծովային գործերի մասնաժողովը, անհրաժեշտ համարելով ներկայումս անջատել զօրքերի կազմից մի քանի հազար զինւորի աւազակային շարժման դէմ մաքառելու համար, վաղաժամ համարեց այն օրինագիծը, որով առաջարկվում է ուժեղացնել զինւորական պահակախմբերը Կովկասի և Անդրկասպեան շրջանի սահմաններում աւազակութիւնների դէմ մաքառելու համար։

ԲԱԳՈՒ.—Ժանտախտի վերջանալու պատճառով Թիւրքէնդ գիւղի շուրջկալը վերացվեց։

Բալախանու շրջանում չեն աշխատում 10,000 բանւոր. առաջադրված են, ի միջի այլոց, ութժամեայ բանւորական օրվայ և մայիսի 1-ի տօնը կատարելու թոյլտուութեան պահանջները։

ԲԱԳՈՒ.—Գործաթող բանւորներին միացան Բիբի-Հէյբաթի նաւթահանքերի բանւորները. ընդամենը չեն աշխատում մօտ 1500 հոգի։

ՔԻՇԻՆԷՎ.—Բեսսարաբիայի զանազան տեղերից տեղեկութիւններ են ստացվում սալորի բերքի ամբողջովին փչանալու մասին մեծ քանակութեամբ երեւցած բզեզների պատճառով։

ՎՈԼՈԳԴԱ.—Անցրին Վրաստանի էկզարխի մարմինը։ Գնացքի կանգնած ժամանակ կատարվեց հոգեհանգիստ։

ԿՈՏԼԱՍ.—Հանգուցեալ էկզարխի մարմինին հանդիպեց բազմաթիւ հոգևորականութիւն Գլազովի եպիսկոպոսի, Վեատկայի նահանգապետի գլխաւորութեամբ. մարմինը հազարաւոր ամբոխի ուղեկցութեամբ տարվեց տաճար։

ԵԱԼՏԱ.—Վախճանված ֆլիգել-ադիւտանտ կոմս Շերեմետևի համար տեղի ունեցած հոգեհանգստին ներկայ էին Նորին Կայսերական Մեծութիւնները, Մեծ Իշխան Գէօրգի Միխայլովիչը, Կովկասի փոխարքան, պալատի պաշտօնեաները, գեներալիտետը և հանգուցեալի ազգականները։

ԼՈՆԴՈՆ.— Րէյտէրի գործակալութիւնը հերքում է այն լուրը, թէ առաջիկայում շվէդական Թագաւորը տեսակցելու է Վիլհէլմ կայսրի և արքեդուքս Ֆրանց-Ֆէրդինանդի հետ։

Լրագիրները հաղորդում են, որ կառավարութիւնը շուտով օրինագիծ կը ներկայացնէ լորդերի պալատի բարենորոգման մասին, որը դառնալու է ընտրական և կորցնելու է իր veto-ի իրաւունքը։

Ուշ երեկոյեան սուֆրաժիստուհի Պանկգէրստը, որին տանում էին պատգարակով ահագին Թւով կանանց մասնակցութեամբ, դիմեց դէպի պարլամենտ։ Շքահանդիսի առաջից գնում էր անգլիացի մի պաստոր։ Կենտրոնական Թաղամասերում Պանկգէրստը շրջապատվեց հեծեալ ոստիկաններով և կալանաւորեց։ Ոստիկանութիւնը ցրեց ամբոխը։ Մի քանի սուֆրաժիստուհիներ հասան պարլամենտին և ընդունվեցին լիբերալ ֆրակցիայի քարտուղարից, որ խոստացաւ յանձնել կառավարութեանը կին-աշխատաւորների պահանջները՝ կանանց ևս ձայնի իրաւունք տալու մասին։

Երեկոյեան Վէստմինստէրի աբբայութեան մէջ պայթեց մի ռումբ, որից խորտակվեց այն գահը, որի վրա Թագադրվեց Թագաւորը։ Ոստիկանութիւնը իսկոյն փակեց բոլոր մուտքերը։ Պնդում են, որ պայթումից վնասվել են աբբայարանի մերձակայ շինութիւնները։

ՎԻԷՆՆԱ.—Ֆրանց-Յովսէփ կայսրի առողջանալու առիթով պարգևներ շնորհվեցին բժիշկներին։

ԿՕՊԷՆՀԱԳԷՆ.—Յատուկ գնացքով եկան միջազգային մամուլի կոնգրէսին մասնակցողները։

ԿՕՊԷՆՀԱԳԷՆ.—Բացվեց սկանդինավեան կանանց երկրորդ կոնգրեսը։

ՊԱՐԻԶ.—Միացեալ սոցիալիստների խմբակը որոշեց քուէարկել Րիբօյի կաբինէտի դէմ, բայց պալատում սիստեմատիկ օպպօզիցիայի չը դիմել։

ԲԵՐԼԻՆ. — Վերսկսվեցին գերմանական բուլղարական բանակցութիւնները փոխառութեան մասին։ Տօնչէվը մեկնեց Ունգարիա՝ զեկուցանելու Ֆերդինանդ արքային բանակցութիւնների մասին։

ԲԵՐԼԻՆ.—Վիլհէլմ կայսրը ծովային մինիստրի և բազմաթիւ շքախմբի ուղեկցութեամբ մեկնեց Կօնօպիշտ։

ՅՈՒԶՈՒՄՆԵՐԸ ԻՏԱԼԻԱՅՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

29 մայիսի

ՀՌՕՄ.—Մի քանի հազար քաղաքացի հակայական երթ կազմեցին դէպի Ներքին գործերի մինիստրութիւնը, ուր պատգամաւորները խնդրեցին ողջունել ազգաբնակութեան անունից Սալանդրային և յայտնել նրան, որ ազգաբնակութիւնը յարգանքով է վերաբերում դէպի կառավարութիւնը և զօրքը։ Հսկայական ցոյց եղաւ նաև Թագաւորական պալատի և զինւորական մինիստրութեան առաջ։ Այստեղ մի քանի պատգամաւոր ճառ արտասանեցին, որոնք ընդունվեցին ամբոխի ծափահարութեամբ։

Միլանից, Թուրինից և Ֆլորենցիայից հաղորդում են, որ գործադուլը աւարտվեց կէս գիշերին։ Բոլօնիում ցերեկով տեղի է ունեցել ցոյց գործադուլի դէմ։

Պատգամաւորների պալատում կաբինետի ներքին քաղաքականութեան երկարատև քննութիւնից և Սալանդրայի ճառից յետոյ 254 ձայնով ընդդէմ 112-ի մերժվեց պարսաւանք յայտնել կառավարութեան ներքին քաղաքականութեանը, ինչպէս առաջարկել էր սոցիալիստ Կայլտան։

Առաւօտեան լրագիրները լոյս տեսան։ Աշխատանքները վերսկսվեցին։

Ֆլորենցիայում, Թուրինում և Գէնուայում աշխատանքները վերսկսվեցին։ Միլանում չեն աշխատում մի քանի կաթեգորիայի բանւորներ։ Ելեքտրաքարշը գործում է կանոնաւոր, խանութները բաց են, լրագիրները սկսեցին լոյս տեսնել։

Անկարգութիւնների ժամանակ սպանված բանւորի Թաղման սգերթին ուղեկցողները քարեր նետեցին խանութների պատուհանների վրա և փորձեցին քարուքանդ անել հրացանի խանութը։ Կանչված հեծելազօրը ցրեց ցուցարարներին։ Մի քանի զինւոր վիրաւորված են։ Կայարանի առաջ ընկած հրապարակում և ուրիշ տեղերում տեղի ունեցան ընդհարումներ ցուցարարների և հեծելազօրի միջև։ Մի քանի ցուցարար վիրաւորված են։ Կատարվեցին ձերբակալութիւններ։ «Ջիօրնալէ դ'Իտալիան» վկայում է, որ երկաթուղային գործադուլը չաջողվեց և երկաթուղիները շարունակում են կանոնաւոր երթևեկել։

ՖԼՈՐԷՆՑԻԱ.— Երեկոյեան յուզմունքը մեղմացաւ։ Տեղի են ունենում ցոյցեր ի պատիւ զօրքի։ Առաւօտեան աշխատանքի պալատի մօտերը կենտրոնացած 3000 մարդ ամբոխի միջից սկսեցին կրակել զօրքերի վրա, որ նոյնպէս կրակում էր։ Սպանվեց մինը, մի քանիսը վիրաւորվեցին։

ՆԷԱՊՕԼ.—Մի խումբ ցուցարարներ գրաւեցին քարերով լի մի սայլակ և սկսեցին նետել զինւորների և ոստիկանների վրա։ Ոստիկանները փորձեցին ցրել ցուցարարներին, որոնք շրջապատեցին երեք ոստիկանի և ստիպեցին նրանց Թագնվել ագարակում։ Ագարակատէրը կրակեց ցուցարարների վրա բրաունինգից և սպանեց մեկին։

ՊԱՐՄԱ.—Առաւօտը գործաթողները շարունակեցին քարեր նետել զինւորների և ոստիկանների վրա։ Զօրքերը յաճախ դիմեցին յարձակման։ Մի փողոցում ցուցարարները շրջապատեցին այն տունը, որի մէջ գտնվում էին երկու օֆիցէր, բայց ոստիկանութիւնը ցրեց նրանց, ենթարկվելով քարերի տարափի։ Կատարվեցին ձերբակալութիւններ։ Վիրաւորվեցին մի քանի կարաբինէրներ և զինւոր։

ՄԻԼԱՆ.—Ցերեկով կայացած միտինգին որոշվեց վերջ դնել գործադուլին։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

29 մայիսի

ԴՈՒՐԱՑՑՕ.—Մայիսի 28-ին Ֆիէրիում տեղի ունեցաւ ընդհարում ապստամբների և ժանդարմների միջև, որոնք ուղեկցում էին Բէրատ՝ կալանաւորված ալբանների։ Ժանդարմները պարտութիւն կրեցին։ Ապստամբները ազատեցին կալանաւորներին և գրաւեցին պօստային գրասենեակը։ Բէրատի նահանգապետը օգնութիւն է ուղարկել։

ՍՕՖԻԱ. — Յունական եկեղեցին վերադարձվեց յունաց մասնաժողովին։

Երեկոյեան նոր փորձեր եղան ցոյցի, բայց ոստիկանութիւնը անմիջապէս ցրեց ամբոխին։ Յունական շինութիւնները պաշտպանվում են զօրքերով։ Փողոցներով շրջում են զինւոր-պահակներ։ Գիշերս խաղաղ անցաւ։

ԱԹԷՆՔ.—Յունաց կառավարութիւնը պահանջեց բաւարարութիւն և վարձահատուցումն այն վնասների, որ եղաւ Սօֆիայում յունական տների և խանութների քարուքանդ անելուց։

Պատգամաւորների պալատը ընդունեց այն օրինագիծը, որով Ալբանիային զիջվում են Սասէնօ կղզիները։

Մինիստր-նախագահը յայտնեց, որ կառավարութիւնը կը հրատարակէ Թագաւորական հրովարտակ Եգէյեան կղզիները Յունաստանին միացնելու մասին։

Կ. ՊՕԼԻՍ.—Պարլամենտի 15 յոյն պատգամաւոր անձամբ բողոքեցին մեծ վէզիրին, որ յոյների դրութիւնը մի քանի վիլայէթներում դարձել է անկարելի՝ մամուլի գրպարտութիւնների պատճառով, որոնք ստեղծում են Թշնամական տրամադրութիւն յոյների դէմ։ Վէզիրը յայտնեց, որ կառավարութիւնը վճռել է վճռական միջոցներ ձեռք առնել շտապով բարելաւելու դրութիւնը։

Բ. Դրան շրջաններում յայտնում են, որ Թիւրքերը ընդմիշտ հրաժարվել են կորցրածը նորից յետ դարձնելու երազից, բայց կամենում են պահպանել Քիօսը և Միտիլէնան։ Յոյների հետ բարեկամական յարաբերութիւններ հնարաւոր են սոսկ այն պայմանով, եթէ Յունաստանը հրաժարվի մէկ անգամ առ միշտ յիշեալ կղզիներից։

ՍՕՖԻԱ.—Բուլղարական գործակալութիւնը հերքում է այն տեղեկութիւնները, թէ հիմնվել է Թագաւորի զինւորական առանձնասենեակ և թէ իբր մտադրութիւն կայ գահաժառանգի վրա խնամակալ նշանակել աւստրիական դեսպանին։

ԲԷԼԳՐԱԴ. — Մինիստրական ճգնաժամը վերջացաւ։ Պաշիչը մնում է իշխանութեան գլուխ։ Կաբինէտը փոփոխութեան չի ենթարկվի։

ԾԷՏԻՆԻԷ.—Նիկօլայ Թագաւորը մեկնեց Վենետիկ՝ առողջութիւնը վերականգնելու համար՝ Պետր արքայազնի և Վէրա Թագուհու ուղեկցութեամբ։

ԼՕՆԴՕՆ.—Պալատ։ Ստատս - սեկրետարի օգնական Էկլենդ յայտնեց, որ մեծ պետութիւնները համաձայնութեան չեկան Բալկանների ազգաբնակութեան փոքրամասնութեան կրօնական ու քաղաքացիական իրաւունքների հարցի առիթով։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՔԱԼԱՆԹԱՐ ԻՎ. ՔԱԼԱՆԹԱՐԵԱՆ

Թիֆլիսում ստացվել է Կարլսբադից մի ցաւալի լուր։ Վախճանվել է այդտեղ Քալանթար Իվանովիչ Քալանթարեանը, որ գնացել էր բժշկվելու վերջերս ստացած իր դեղնացաւ հիւանդութիւնից։

Հանգուցեալը, որ մեր ինտելիգենցիայի մէջ աչքի ընկնող դէմք էր կազմում իր կրթութեամբ, հասարակական և գրական գործունէութեամբ, դեռ համեմատաբար երիտասարդ հասակի մէջ է գերեզման իջնում, 53 տարեկան հասակում։

Ք. Քալանթարեանը շուշեցի է, գաւակ մի պատուաւոր ընտանիքի։ Նա իր ուսումը աւարտեց Լազարեան ճեմարանում 1881 Թ. և ապա մտաւ Մոսկվայի համալսարանի իրաւագիտական ֆակուլտէտը, որ աւարտեց փայլուն կերպով 1885 Թ. և գալով հայրենիք, Ղարաբաղ, նշանակվեց դատաստանական քննիչ Զանգեզուրի գաւառում, ապա պրօկուրօրի օգնական։ Այդ պաշտօնները վարեց 5 տարի և 90-ական Թւականների սկզբին եկաւ հաստատվեց Թիֆլիսում, ուր սկսեց պարապել փաստաբանութեամբ, իբրև երդ.-հաւատարմատար, ապա 2 տարի եղաւ խմբագիր «Тифл. Листокъ» Թերթի և մի քանի տարի ևս «Новое Обозрѣніе» Թերթի։

Դեռ դատաստանական քննիչ եղած ժամանակը, երբ գործում էր այնպիսի մի խուլ անկիւնում, ինչպէս Զանգեզուրն է, և շփվում էր ժողովրդի հետ, նա գրեց մասնագիտական-իրաւագիտական Թերթերում մի քանի լուրջ յօդուածներ։ Պարապելով փաստաբանութեամբ և խմբագրութեամբ մինչև 1905 Թ., նա այդ ժամանակ կարգվեց Պետերբուրգի Հեռագրական Գործակալութեան Թիֆլիսի բաժանմունքի կառավարիչ, որպիսի պաշտօնը վարում էր մինչև այսօր։ Այդ պաշտօնավարութեան ժամանակ նա մի քանի անգամ յանձնարարութիւններ ստացաւ և գնաց Պարսկաստան, Թաւրիզ, Էջ-

մեանն իրեն ներկայացուցիչ Գործակալութեան։

Լինելով լաւ կրթութեան տէր, բնաւորութեամբ [illegible]

Եւ նրա վաղաժամ մահվամբ Թիֆլիսի հասարակութիւնը և հիմնարկութիւնները կորցնում է մի օգտակար և պիտանի ույժ և գործիչ։ Հ. Ա.

Պետերբուրգի Հայոց. Գործակալութեան Թիֆլիսի բաժանմունքը խորին վշտով յայտնում է, որ մայիսի 29-ին Կարսում [illegible] Քալանթարեանը (Հ. Գ.)

ՄԻ ԿԱՐԵՒՈՐ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ

II

[illegible]

է արդարացնել գումարումը այն առանձին կամ դատարանի, որին նա կարողանայ ներկայացնել իր փաստերը։ Սակայն մեր հակառակորդ թերթը, ինչպէս կը տեսնենք, հակառակը վարվեց։

Որովհետև ես այլևս չէի կարող այդ հարցի վերաբերմամբ բանակցութիւններ վարել «Մշակի» միջոցով, մանաւանդ որ ընդհանուր ընդունված սովորութիւն է բոլոր քաղաքակիրթ մարդկանց մէջ, որ այդպիսի դէպքերում բանակցութիւնները վարվում են մասնաւոր կերպով և ոչ հրապարակօրէն, մինչև դատարանի որոշման հրատարակութիւնը, ուստի ես սկսեցի մասնաւոր նամակներով դիմել իմ հակառակորդ թերթին և վարել բանակցութիւն միջնորդ դատարանի կազմը վերջնականապէս որոշելու և շուտով գումարելու մասին։

Մարտի 25-ին, ես դիմեցի նրան հետևեալ նամակով.

«Հարկաւոր եմ համարում յայտնել, որ 1) պ. Գ. Խատիսեանի տեղ ձեր կողմից ընտրված բժիշկ Ս. Իգիթեանը նոյնպէս անընդունելի է իբրև ոչ-չէզոք անձն. 2) պ. պ. Ն. Տիգրանեանը և Ալ. Պապովեանը, որոնց դէմ ես սկզբում առարկութիւն չունէի, բայց ի նկատի ունենալով որ նրանք պէտք է հանդիսանան վկաներ գործի մէջ, իբրև Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձուներ, ես գտնում եմ, որ նրանց ընտրութիւնն ևս անընդունելի է և պէտք է ընտրել նրանց տեղ այլ անձանց. 3) իմ կողմից ընտրված իրաւաբան պ. Պ. Քալանթարեանը, ժամանակ չունենալու պատճառով, հրաժարված լինելով, նրա տեղ ընտրել եմ բժշկ. Կ. Ստեփանեանին, որի դէմ եթէ առարկութիւն ունէք, խնդրեմ յայտնել։

«Հարկ եմ համարում յայտնել և այն, որ զանազան տեղերից ստացվում են նամակներ և հեռագիրներ, թէ խնդիրը հասարակական բնաւորութիւն ունենալով՝ անհրաժեշտ է, որ միջնորդ դատարանը անպայման բաղկացած լինի միանգամայն չէզոք անձնաւորութիւններից։ Այդ տեսակէտից՝ ձեր ընտրած դատաւորները չեն համապատասխանում այդ պահանջին։ Եւ եթէ դուք ևս գտնէք, որ իմ ընտրածները (պ. պ. բժշկ. Կ. Ստեփանեան, Ց. Ալիխանեան և Ց. Ղորղանեան) չեն համապատասխանում այդ պահանջին, իրաւունք ունէք, ի հարկէ, առարկել և խնդրել փոխարինել նրանց այլ անձերով»։

Իմ այս նամակին ես չը ստացայ պատասխան, այլ շատ յետոյ, երբ ստիպվեցի խնդրել պ. Ց. Ղորղանեանին գնալ և բացատրութիւն պահանջել, իմացայ, որ իրանց թերթի մէջ տպված մի յօդուածով հակառակորդներս աշխատել են ստուեր ձգել բժշկ. Կ. Ստեփանեանի (որին անուանել են nec plus ultre մշակական) և Ց. Ղորղանեանի չէզոքութեան պարագայի վրա և իրանց կողմից դատաւորներ կարգել են պ. պ. Ն. Աբէլեանին, Փ. Վարդազարեանին և Գ. Պապովեանին։ Բնորոշ է մանաւանդ Փ. Վարդազարեանի նշանակումը. զրկված լինելով տեսողութիւնից, հասկանալի է, որ միջնորդ դատարանը ահագին ժամանակ պէտք է կորցնէր՝ մինչև որ երկու կողմերից ներկայացվելիք յօդուածները, փաստաթղթերը կարդային նրան։ Սա ևս գործը ձգձգելու մի մաքիավելական միջոց էր։

Բնական է, որ չը ստանալով պատասխան իմ նամակին՝ ես ստիպվեցի մի երկրորդ նամակ ուղղել իմ հակառակորդներին։ Ահա նամակը, գրված ապրիլի 5-ին.

«Չը նայելով, որ դեռ մարտի 25-ի գրած նամակովս առաջարկեցի ձեզ նշանակել ուրիշ երեք անձինք իբրև միջնորդ դատաւորներ, բայց մինչև այսօր չը ստացայ իմ նամակի պատասխանը։ Այդ ձգձգումը պատճառ եղաւ, որ մինչև այսօր չը կազմակերպվեց միջնորդ դատարանը։ Միայն երէկ պ. Ց. Ղորղանեանը յայտնեց ինձ, որ դուք տպել էք ձեր նոր դատաւորների անունները։ Ձեզ շատ լաւ յայտնի է, որ «Մշակի» խմբագրութիւնը այլ ևս չը ստանալով... թերթը, ես չէի կարող իմանալ այդ հանգամանքը, ուստի վերջին անգամ առաջարկում եմ ձեզ բարեհաճել յայտնել ինձ նամակով, թէ որո՞նք են ձեր դատաւորները, արդեօք մնում են նախկինն՞երը, թէ՞ ընտրել էք նոր անձինք, որպէսզի հնարաւոր լինի գոնէ Զատկից յետոյ գումարել միջնորդ դատարանը։ Իմ նամակը անպատասխան թողնելը ես կը համարեմ խուսափումն ձեր կողմից»։

Թէ պ. Ց. Ղորղանեանը և թէ այլ անձինք, որոնք կարդացել էին իմ հակառակորդների պատասխանը նրանց թերթի մէջ, յայտնեցին ինձ, թէ հակառակորդներս սկզբունքով չեն կամենում պատասխանել ինձ մասնաւոր նամակով, այլ հրապարակօրէն։

Սակայն չէ՞ր կարելի միթէ, եթէ, արդարև, նրանք համակված էին դատը արագացնելու ցանկութեամբ, բացի լրագրի մէջ պատասխանելուց՝ նոյնը յայտնել ինձ և մասնաւոր նամակով, իբրև պատասխան իմ մասնաւոր նամակի։ Եթէ իմ հակառակորդները դրանով կամենում էին ստիպել ինձ կարդալ անպատճառ իրանց թերթը, դա մի ողորմելի միջոց էր։

Տեսնելով որ գործը ձգձգվում է, որ իմ ընտրած անձերի անաչառութեան վրա դիտմամբ ստուեր է ձգվում, ապագայում, դատի աննպաստ դէպքում, արդարանալու համար, բացի դրանից՝ նկատելով որ մինչև այդ ժամանակ չէ պարզվում մի կարևոր հանգամանք, որ ահագին նշանակութիւն ունի դատի համար, այն է, թէ իսկապէս ո՞վ է իմ հակառակորդը, ո՞վ է պատասխանատուն, ո՞վ է հանդէս գալու իմ դէմ իբրև ամբաստանող, որպէսզի նա ևս ենթարկվի պատասխանատւութեան, ամբաստանութիւնները չը հաստատվելու դէպքում, ես ստիպվեցի խնդրել պ. Լևոն Դանիէլեանին գնալ իմ հակառակորդների մօտ և վերջ տալ ձգձգումներին, տալով նրան հետևեալ գրութիւնը.

«Յարգելի պարոն Լևոն Դանիէլեան.—

«Խնդրում եմ և լիազօրում ձեզ գնալ ... թերթի խմբագրութիւնը և յայտնել նրան հետևեալը իմ կողմից և ստանալով պատասխանը՝ հաղորդել ինձ գրաւորապէս.

«1) Միջնորդ դատարանը գումարվելուց առաջ, անհրաժեշտ է, որ ես իմանամ, թէ ում հետ գործ ունեմ, ո՞վ է իմ կոնկրէտ հակառակորդը, ո՞վ պէտք է իբրև պատասխանատու հանդէս գայ՝ հաստատելու իմ դէմ արված զրպարտութիւնները, որովհետև մինչ ... թերթը գիտէ և ամենքը գիտեն, որ ինձ հետ գործ ունեն, ես և «Մշակի» ընթերցողները մինչև այսօր չը գիտենք, թէ ով է ... թերթի կողմից պատասխանատու կամ նրա ներկայացուցիչը. արդեօ՞ք թերթի պաշտօնական կամ ֆիկտիվ խմբագիր՝ Ս. Սահակեանը, թէ մի այլ անձն։ Այս կէտն անհրաժեշտ է պարզել։

«2) Որովհետև ... թերթը չը պահպանեց ընդունված ձևը՝ որոշել մասնաւոր բանակցութիւններով միջնորդ դատաւորների կազմը՝ և շտապեց լրագրի միջոցով ստուեր ձգել իմ ընտրած դատաւորների անաչառութեան վրա, ուստի իմ ընտրած դատաւորներից երկուսը՝ դոկտոր Կ. Ստեփանեան և Ց. Ղորղանեան հրաժարվեցին։ Միւս կողմից ... թերթը մինչև այսօր չը պատասխանեց ինձ իմ նամակին, թէ ում է առաջարկում դատաւորներ։ Այս հարցին վերջնականապէս լուծումն տալու համար, և ի նկատի ունենալով, որ ես հէնց սկզբից պայման եմ դրել, որ միջնորդ դատաւորները լինեն գոնէ առաւել կամ նուազ չափով չէզոք և անաչառ անձինք, ես համաձայն եմ ընդունել ... թերթի կողմից առաջարկված դատաւորներից հետևեալ երեքին՝ պ. պ. Ն. Տիգրանեանին, Ալէքսանդր Պապովեանին և Ներսէս Աբէլեանին, իսկ իմ կողմից վերջնականապէս առաջարկում եմ երդուեալ-հաւատարմատարներ՝ պ. պ. Պաւլ Մ. Դոլուխանեանին, Ց. Սպէնդիարեանին և ինժէնէր Գրիգոր Կիրակոսեանին։

«Ճիշդ է, ես սկզբում կարծիք յայտնեցի, որ պ. պ. Տիգրանեանը և Պապովեանը կարող են վկաներ լինել, բայց այժմ հրաժարվում եմ նրանց վկայ կանչելու մտքից, քանի որ գուցէ և ամենևին հարկ չը լինի նրանց վկայ կանչել։

«Ուրեմն 1) պարզել բացայայտ կերպով, թէ ո՞վ է լինելու իմ հակառակորդը, 2) ընդունել միջնորդ դատարանի համար, իբրև վերջնական, հետևեալ կազմը՝ պ. պ. Պ. Մ. Դոլուխանեան, Ց. Սպէնդիարեան, Գ. Կիրակոսեան, Ն. Տիգրանեան, Ալ. Պապովեան և Ն. Աբէլեան։

«Եթէ ... թերթի խմբագիրը մերժէ այս երկու առաջարկները, ես այլ ևս ոչ մի բանակցութիւն չեմ վարի և հրաժարվելով միջնորդ դատարանից, կը դիմեմ այլ միջոցի՝ իմ զրպարտիչներին պատժել տալու համար։

«Իսկ եթէ իրանց թերթի խմբագիրը իր համաձայնութիւնը տայ, միջնորդ դատարանը կարող է գործի սկսել»։

Հ. Առաքելեան

ԳԱՒԱՌԸ ԵՒ ԿՈՕՊԵՐԱՑԻԱՆ

II

Սպառողական ընկերութեան գործը առաջ չէ գնում և մի յայտնի պատճառով. որովհետև, բարդ գործ լինելով, ծախսեր շատ է պահանջվում։ Ընկ. գործերը կանոնաւոր տանելու համար հարկաւոր է հաշւապահ, որ գիւղերում դժուար է գտնվում և, եթէ կայ, 300—400 ռ. ռոճիկ է պահանջում. մի նոյնքան էլ խանութպանի, երեք վարիչ անդամներին մինիմում 50-ական ռ., ինվէնտար, մշակի, ապրանքի տեղափոխութեան քրէհ, քաղաքից ապրանք գնող բերողի ճանապարհածախս, մաքսային և գիւղխական տուրք, խանութի քրէհ, փչացած ապրանքի արժէք, պարտքի % և այլն կազմում են ելքի մի խոշոր գումար՝ ողորմելի մի քանի հազար րուբլի շրջանառութիւնից գոյացած օգտի առաջ։

Ամենայն իրաւամբ ընթերցողը կասի. չէ՞ որ մասնաւոր խանութպաններն էլ ունեն այդ թւած ծախսերը, այդ նոյն ապառիկ տալը և այլն... Այո, կասենք և մենք։ Ու հէնց շան գլուխը այդտեղ է թաղված։ Մասնաւոր խանութպանը, շատ զրկանքներ յանձն առնելով՝ իր ծախսերը շատ թեթև է նստեցնում, ամեն բան իր ձեռքով կատարելով։ Գալով ապառիկին՝ պիտի ասենք. այն դեղը, որ մի հիւանդին կեանք է տալիս, մի ուրիշ հիւանդի մահ է պատճառում։ Ապառիկը սպառողական ընկերութեան գործի համար մահ է, իսկ մասնաւոր խանութպանի համար՝ շահ։

Մասնաւոր խանութպանը հէնց իր անկոնտրոլ հաշիւների մէջ է իր բանը դըրստում՝ ապառիկների միջոցով։ Նա մի քանի րուբլու ապառիկ ապրանք ծախելով խեղճ ու կրակ գիւղացու վրա և մի օրէ իր «սօվդա-բաշի փէշքաշ» տալով համբիչի վրա ու հաշւի մէջ բերում դզացնում է և տարեվերջին, իր տան, խանութի բոլոր ծախսերը դուրս եկած, բաւականանում 7—800 ր. օգուտով։

Որտեղ կան մասնաւոր խանութպաններ և այնտեղ բացվում է սպառողական ընկերութիւն, վերջինիս մրցութիւնը շատ է դըժուարանում, որովհետև գիւղացու խելքը աւելի աչքերումն է, քան նրա ուղեղում. ուստի միշտ էլ խաբվում է մասնաւոր խանութպանի շաղակրատանքներից, նրա կեղծ սըրտացաւութիւնից, մի բաժակ գինուց, ըմպանակ օղուց, մի ծխախոտից, մի տուփ լուցկուց, մի երկու կօնֆէտից, կտորը չափելիս՝ արշինը սահեցնելով և մի վերշօկ աւելացնելով, հազար ու մի՝ միայն խանութպանի նրբութիւններին յատուկ՝ գործողութիւններից։

Դիցուք՝ սպառողական ընկերութիւնը ունի չիթ առաջին յատկութեամբ, ունի և մասնաւոր խանութպանը երկրորդ յատկութեամբ։ Առաջինում տալիս են 15 կոպէկով, վերջինը տալիս է 14 կոպէկով. և մեր տըխմար գիւղացին, տեսնելով որ երկուսն էլ միատեսակ կարմիր գոյնի չիթեր են, երկուսի վրա էլ կան էտիկէտներ, էլ չէ կարողանում զանազանել ու հաւատացած է, որ վերջինները էժան են ծախում, քան առաջինները։ Մասնաւոր խանութպանը միշտ աշխատում է նոր-նոր և այնպիսի ապրանք շատ բերել, որ կարողանայ ուզած գներով, աւելի օգուտով ծախել, չը մոռանալով նրա հետ և գիւղացու աչքերը շլացնող զանազան զիլզի-պլզի ու փասպանդա ապրանքներ բերել ու մէկին երեքով «քաշել մուշտարու ջանին»...

Սպառողական ընկերութիւնը որոշում է իր անդամների տեղական մթերքը—բոժոժ, բամբակ, ցորեն, գարի և այլն—վերցնել և ի մի ամբարելով ծախել՝ աւելի բարձր քան շուկայում գոյութիւն ունեցող գներով և, իւրաքանչիւրի ապրանքի արժէքի գումարից դուրս գալով նրա՝ ընկերութեան պարտ ապառիկը, մնացեալը վերադարձնել իրան։ Վատատես ու անբարեյոյս անդամը այդ չէ անում. նա պահանջում է գինը վերջացնել և իսկոյն աւելորդ փողը վերադարձնել իրան, ընկերութեան գործը իրանը չը համարելով։ Եւ եթէ վարչութիւնը տատանվում է կամ նշանակում է շուկայի օրվայ գինը, մասնաւոր խանութպանը, սրատես անգղի պէս, յայտնվում է միամիտ գիւղացու առաջ։ Նա վերցնում է սպառողական ընկերութեան առաջարկած գնով, խոստանալով աւելանալի արժէքն էլ վճարել, պայմանով որ մուշտարին իր տան գործածութեան համար իրերը գնի իր խանութից։ Որսը արդէն ցանցի մէջ է. նրա մի մուշտարին աւելացաւ, պակասեց սպառողական ընկերութեան մի անդամը։ Եւ եթէ այդ դաւանափոխ անդամն էլ շատ ու քիչ աչքի ընկնող մարդ է, նրա ետևից, ոչխարի բնազդմամբ, գնում է և նրա խնամին, խնամու խնամին և այլն այսպէս շարունակ։

Գիւղացին մի քանի րուբլի փայ գնելով ուզում է տարեգլխին տեսնել աչքի ընկնող աւելացած օգուտ։ Դուք հասկացնում էք նրան այն ամեն մանր, խնայողական ու բարոյական օգուտները, որ նա ունի այդ ընկերութիւնից, և ձեզ թւում է, որ նա բոլոր ասածներդ ըմբռնեց, հասկացաւ բայց ի զուր. այդ հասարակ ճշմարտութիւնները ըմբռնելու անգամ անընդունակ է։ Դուք քարոզում էք, որ գիւղացին անդամագըրվելով սպառողական ընկերութեան՝ դառնում է իրաւատէր, ինքն իր գործը տնօրինող և անկախ զանազան խանութպաններից. որ այդտեղ նրան չեն խաբում հաշւի, կշռի, չափելու մէջ. որ ապրանքի գինը նշանակվում է ըստ յատկութեան ու արժէքի. ապրանքի գները հաւասար են բոլորի համար. որ բոլորի հաշիւների, ընկերութեան գործողութիւնների վրա կայ հըսկողութիւն. որ մենք առանձին-առանձին, անկարող լինելով խնայել մեր կոպէկները, այդպիսով, տարիների ընթացքում, հաւաքական խնայողութիւն կանենք. որ կարող կը լինենք դրա միջոցով մեր հաշիւը հասկանալ և խնայողութիւն անել. որ ընկերութիւնը ձեռնհաս կը լինի մեզ ձեռնտու և մեր տնային գործածութեան համար դիմացկուն, մեզ համապատասխան ապրանք մատակարարել. որ մեր ունեցած արտահանելի կամ ներքին շուկայում ծախու մթերքը ի մի գումարելով ընկերութիւնը կարող է աւելի ձեռնտու պայմաններով ծախել, քան առանձին-առանձին մանր քանակով. որ այդ ընկերութեան միջոցով հետզհետէ, աստիճանաբար կընտելանանք միացած ույժերով գործելու օգտակարութեանը. որ այն աւելորդ կոպէկները, որը պիտի տանք մասնաւոր խանութպանին, մնում է մեզ. որ երբ մենք անգիտակցաբար մեր կոպէկներն ու րուբլիները տալիս ենք մասնաւոր խանութպանին, այդպիսով ինքներս մեզ համար ստեղծում ենք մեզ շահագործող մանր կապիտալիստներ, ինքնակամ դառնում նրանց հլու հպատակ ստրուկներ. որ սպառողական ընկերութիւնը չափաւոր ապառիկ տալով թէ ընկ. և թէ իր անդամի շահը աչքի առաջ ունի. որ մասնաւոր խանութպանները ապառիկ տալով, ի հարկէ յաւելեալ գներով, մեզ բարիք չեն անում, այլ չարիք, միևնոյն ժամանակ դառնում մեզ իշխողներ... որ այդպիսով մենք կարող կը լինենք հետզհետէ նուաճումներ անել և ամբողջ գիւղը դարձնել մի մեծ ընտանիք, մի մեծ ու կուռ ընկերութիւն և այլն...

Դուք հասկացնում էք անդամի պարտականութիւնը՝ դէպի ընկերութիւնը, դէպի նրա գործունէութիւնը և մի առ մի բացատրում ընկ. պատուիրանները և նրա մէջ գործողներին. որ հնարաւոր դարձնի մի քանի փայեր մտցնել, համարելով գործը իրանը. որ ամեն կերպ աշխատէ ապրանքը գնել կանխիկ, իսկ ապառիկ գնելու դէպքում լինել պարտաճանաչ և առնուազն տարեկան երկու անգամ հաշիւը մաքրել ու վճարել։ Մասնաւոր խանութպանից երբէք ապրանք չը գնել թէ կանխիկ և թէ ապառիկ, քանի որ իր խանութում կայ։ Ընկերութեան փասպանդան գերադասել մասնաւոր խանութպանի ամենաընտիր ապրանքից, որովհետև իրանն է. որ նա չը բաւականանայ միայն իր անդամագրվելովը, այլ աշխատի և ուրիշներին անդամագրել տալ։ Ընկերութեան խանութը բերել ապրանք գնելու իր ծանօթներին. ընկերութեան հասցէին, նրա գործիչներին, ծառայողների մասին՝ դըսում երբէք չը խօսել, այլ նկատած թերութիւնները յայտնել վարչութեան կամ դնել ընդհանուր կամ լիազօրների ժողովի առաջ։ Իր ծախու մթերքը, եթէ ընկերութիւնը վերցնում է, երբէք չը տալ մասնաւոր վաճառականի, խաբվելով նրա մի քանի կոպէկ աւելորդ գնից։ Ընտրութիւնների ժամանակ չը ղեկավարվել անձնականով և միշտ ձայն տալ գործելու ընդունակ մարդկանց։ Վարչութեան հրաւէրին անպատճառ ներկայ լինել ժողովներին։ Վարչութիւնը ընտրելուց յետոյ բոլորովին չը միամտվել ու անտարբեր չը մնալ, այլ հետևել նրա ու խանութպանի գործողութիւններին։ Օգնել ընկերութեան գործին, երբ մարդու կարիք է լինում։ Եւ առհասարակ ընկերութիւնը, նրա խանութը համարել սեփական ու ամեն կերպ աջակցել նրա առաջ գնալուն և այլն...

Դուք, այդ բոլորը ասելով, հանգիստ էք լինում ինքներդ ձեր խղճի առաջ և ֆանատիկոսօրէն լծվում գործին, աւելի տաք, աւելի եռանդով, հաւատացած լինելով գործի աջողութեան, որ ձեր ցանած սերմը ընկաւ պարարտ հողի մէջ. իսկ քիչ այն կողմ ձեր անձնական հակառակորդը, կրքից կուրացած, մասնաւոր խանութպանը՝ իր շահերից դրդված՝ ուրիշ բան են թելադրում։

— Գայլը 12 գլուխ աւետարան ունի, բոլորն էլ իր օգտին,—ասում է անբարեմիտ մէկը։

— Շատ ետ եկածն է ու եօրնիկը. չը ճանաչողը մարգարէի տեղ կընդունի դրան,—ասում է՝ հաւատից մնանկ մի ուրիշը։

— Էլ ի՞նչ դարդ ունենք, երբ այսպիսի սրտացաւ մարդիկ ունենք,—ասում է, հեգնում է ոչ մի սրբութիւն չը ճանաչողը։

— Ի՞նչպէս ամբոխին խաբելու, իր համար ապրուստի առատահոս աղբիւր ստեղծելու նոր միջոց է մտածել, որ ժողովրդի փողերը և նրա իրաւունքը իր ձեռքը գցի ու ինքը մէջտեղ լվլվայ,—հաստատում է կեղծիքով՝ ապականված մէկը։

— Միթէ հաւատալու բան է, եղբայր. երկու եղբայր միմեանց չեն հաւատում, երկու ընկերների վերջը լինում է՝ մէկը միւսին զրկելը. սա ուզում է հարիւր մարդով ընկերութիւն բաց անել և անշուշտ ղեկավարն էլ ինքը լինել։ Այդ բոլորը նա անում է՝ գլուխ ինչից դրդված. որովհետև նրա աչքը վեր չի առնում, որ մենք խանութպաններս հաց ունենանք։ Մի հարցնող լինի դրան. եթէ այդքան բարի պտուղ ես, որ մտածում ես ժողովրդի համար, հացիր քեզ համար աշխատիր, էլի,—ասում է խակական «բարի պտուղ» խանութպաններից մէկը։

Եւ այսպէս անվերջ գաղտնի հակահարուածներ՝ ոչ թէ ընկերութիւնների սկզբունքի շուրջը, այլ ձեր անձնականի, մինչև որ ձեզ, վարկաբեկելով, մի օր հեռացնում են ձեր փայփայած գործից ու...

Ներկայ հարցի մէջ մեր հանդէս գալը ուրիշ պայմաններում հաւասար կը լինէր առնուազն «կաղ էշով կարաւանի մէջ խառնվելուն», բայց այդ բոլորը մենք զգացել, կրել ենք մեր սեփական կաշւի վրա, որպէս Մեղրիի սպառողական ընկերութեան նախաձեռնողներից մէկը։ Կասենք և այն, որ այսօր մենք ներկայանում ենք նրա գաղափարի զոհերից մէկը։ Թող չափազանցութիւն չը համարվի, եթէ ասենք, որ մեզանում հայ գիւղական ժողովրդի տխուր իրականութեան մէջ՝ մի որևէ կուլտուրական գործ ստեղծելու համար պահանջվում է անձնուրաց, ըստ ժողովրդի հոգեբանութեան՝ մեծ ախմախներ, որոնք, արհամարհելով ամեն բան և միայն անսալով իրանց խղճին՝ առաջ տանեն օգտակար գործը։

Յարգելի ընթերցողը երևի կեզրակացնի, որ մենք դէմ ենք գիւղերում սպառողական ընկերութիւններ բաց անելու գործին։ Այդպիսով նա չարաչար կը սխալվի։ Մենք, մեր ամբողջ էութեամբ, կողմնակից լինելով կօօպերացիան տարածելու գաղափարին, միայն ուզեցինք ցոյց տալ՝ մեր ներկայ իրականութեան, հայ ժողովրդի խրոնիկական հիւանդութիւնը, նրա այդ հիւանդութեան ախտանիշները գտնել ու նրան դեղատոմս գրելը կարող, ձեռնհաս ույժերին թողնելով։

Ն. Վարդանեան

Մեղրի

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԴՈՒՄԱՅՈՒՄ
(Մայիսի 29-ի նիստը)

Նախ քան նիստը սկսիլը, մասնաւոր խորհրդակցութիւն ունէին իրաւասունները։ Խորհրդակցութեան նիւթը վարչ. անդամ Ժուրուլիի հրաժարականի խնդիրն էր։

Քաղաքային ծառայողների ու քաղաքացիների ահագին բազմութիւն էր հաւաքւել վերնասրահում և անհամբեր սպասում էր դումայի նիստը սկսվելուն. սպասում էր սենսացիոն մերկացումների ու պառաւական բամբասանքներից տոեղծված կրիզիսի ֆինալին։

Իսկ կրիզիսի մասին տեղական հասարակական շրջաններում խօսում էին զանազան վարիանտներով։

Այդ վարիանտներից խոշորագոյնը յատկապէս վրաց շրջաններում այն էր, թէ Ժուրուլիի հրաժարականը անձնական շարժառիթների հետևանքը չէ, այլ զուտ սկըզբունքային, գաղափարական,—քաղաքային վարչութեան մէջ տիրող ռէժիմի անտանելիութիւնը նրա համար։

Խորհրդակցութիւնը թէև մնաց իր մասնաւոր շրջանակում, ու մասնաւոր խորհրդակցութեան շարունակութիւնը տեղի է ունենալու կիրակի օրը ևս, բայց և այնպէս մի բան մասամբ պարզվեց, որ Ժուրուլիի հրաժարականը հասարակական բնոյթ չունի և արդիւնք է նրա ու վարչութեան անդամ Մ. Ջաբարի միջև ծագած մասնաւոր խնդիրների։

Դուման այդ հարցով կը զբաղվի առաջիկայ երկուշաբթիվայ իր նիստում։

Հանդիսականների հիասթափութիւնը մեծ եղաւ, երբ նախագահը, ժամը 10-ին նիստը բացված յայտարարելով, անցաւ օրակարգի առաջին հարցին։

Նախ՝ յոտնկայս յարգվեց նորոգ հանգուցեալ Վրաստանի էկզարխի մահը, և ապա տեղի ունեցան մի քանի հարցապնդումներ, որոնց վարչութիւնը տուեց իր բացատրութիւնները։

Այնուհետև քաղաքագլուխը տեղեկացրեց դումային Ի. Գ. Թամամշեանի կողմից պոլիտեխնիկումին արած 500 ր. նուիրաբերութեան մասին։

Դուման յանձնարարեց վարչութեանը նուիրատուին շնորհակալութիւն յայտնել։

Ընդունվեց վարչութեան զեկուցումները՝ Պետերբուրգի պոլիտեխնիքական ինստիտուտի համար որոշված ստիպենդիան տալ ուսանող Ստեփան Տէր-Ղուկասեանին, մելիորատիվ համագումարի կազմակերպիչ բիւրոյին յատկացնել 300 րուբլի։

Վարչութեան անդամ Մ. Ն. Աթաբէկեանը զեկուցեց դումային իրաւաբանական յանձնաժողովի վերջնական կարծիքը Շիոյեվեան քաղաքային տան փլատակումից վնասվածների ընտանիքներին նպաստ տալու մասին։

Լսելով վարչութեան կարծիքն ու առաջարկը, դուման դրեց վարչութեան տրամադրութեան ներքոյ 5000 ր. յիշեալ նպատակի համար և որոշեց մտցնել նախահաշուի մէջ։

Ցետաձգվեց յաջորդ նիստին ամենահրատապ հարցը՝ վարչութեան զեկուցումը Թիֆլիսում մսի սակագինը կանոնաւորելու մասին։

Այդ առիթով վարչութեան անդամ Մ. Ջաբար պատրաստել է բաւականին ընդարձակ և ուշագրաւ զեկուցում։

Նիստը փակվեց ժամը 11-ից անց։

Աշխատակից

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Լուրեր Սղնախի շրջանից

Սղնախ, 25 մայիսի

Անցեալ կիրակի Նուկրիանի արուարձանում բացվեց Վրաց մէջ Գրագիտ. Տարածող Ընկ. ճիւղի գր.-ընթերցարանը։ Պատասխանատու անձն կառավարութեան առաջ նշանակված է Կ. Մօսուլով։ Ճառեր խօսեցին Նաթիձէ քհ., բժ. Ջանդիէրի և Կրանաշվիլի։ Գ. Հ. Ի. Ը. Սղնախի ճիւղը վաղուց մտադիր էր բանալ Սղնախում գր.-ընթերցարան, սակայն մինչև օրս չը կարողացաւ այդ կատարել։ Այժմ վրացիք հիմնեցին ընթերցարան։ Իարի նախանձը պէտք է ստիպէ հայերին օրինակ վերցնել վրացիներից։

Մօտ օրերս Ազամբուրում կայծակը խփեց 2 երիտասարդի, որոնցից մէկը մեռաւ, իսկ միւսի ոտները անդամալոյծ դարձրեց։ Կայծակի կառավարիչը փորեց հողը և անդամալոյծին մէջը նստացրեց. մէկ ժամից յետոյ երիտասարդը սկսեց շարժվել և առողջացաւ։ Մաղարօ գիւղում նոյնպէս կայծակը խփեց մի բարձր ընկուզենու։ Ծառը ջարդվեց ու այրվեց։ Մարդկանց հետ դըժբաղդութիւն չը պատահեց, որովհետև մօտիկ տեղում մարդ չը կար։ N. N.

—

Ծխացող բլուրը եւ աշակերտակ. էկսկուրսիա

Շամախի, 25 մայիսի

Դեռ անցեալ աշունքից յայտնի էր եղել, որ Սաղեան գիւղի մօտ մի բլրից ծուխ է բարձրանում. տեղացիք այդ անուանում են հրաբխային սար. ոչ ոք ուշադրութիւն չէ դարձրել։ Այդ բլուրը բարձրանում է Աղսու գետի աջ ափին, ընկնում է նոր կառուցվող խճուղու մօտ։ Այդ ծխացող բլուրը դիտելու համար Շամախու թեմական դպրոցի աշակերտների մի խումբ իրանց ուսուցչի ղեկավարութեամբ մի էկսկուրսիա կատարեց։ Մի կողմ թողնելով խճուղին, նրանք դէպի բլրի գագաթը բարձրացել են Աղսու ձորի այն տեղից, ուր թափվել է բլրից հող, աւազ և քարեր. բլրի լանջը կարծես մարդկային ձեռքով սուր դանակով կտրած և անցք պատրաստած լինէր, անցք, որի միջով անդադար դէպի ցած է հոսել վերից եկող հողը և աւազը. երկու կողմում գեղեցիկ բուսականութիւն է, իսկ սև ժապաւէնի պէս ընկնում է ծխացող բլրի արտադրած այդ հողը, որի գոյնը—վառ կարմիր և մոխրագոյն—առիթ է տալիս ենթադրելու, որ դուրս է եկել կրակի միջից և բոցերի հնոցից անցնելիս ստացել է վառված այդ բնորոշ գոյնը։ Ծուխը բարձրանում է ոչ թէ բլրի իսկական կատարից, այլ նրա լանջի մի տափարակից, որ քարացել է և փոս է ընկել. փոս ընկած տեղի վերջին ծայրում երևում է 3 սաժէն երկարութեամբ հողերի մի կոյտ, որ սև գոյն ունի և ծուխ է արձակում. եթէ ձեռնափայտով խառնեն չը ծխացող մի տեղ այդ կոյտի մէջ, նա իսկոյն թանձր ծուխ է արտադրում։ Այդտեղ օդը լի է ծծմբային հոտով. կոյտի հողի կտորներից գալիս է և նաւթի հոտ։ Էկսկուրսանտները ծանր և վնասակար օդի պատճառով երկար չեն կարողացել մնալ ծխացող բլրի վրա։ Նրանք տեսել են և Սաղեանի մօտիկ լիճը և Թօտոխ ճանապարհով վերադարձել են Շամախի։ **

—

Դպրոցական կեանքից

Բաշ գիւղ, 27 մայիսի

Երէկ փակվեց ուսումնական տարին և աշակերտներին տրվեցին վկայականներ։ Այս տարի մեծ թւով աշակերտներ են աւարտել և մեծ առաջադիմութիւն են ցոյց տուել։

Հոգաբարձութիւնը նոյն օրվայ երեկոյեան նիստում պաշտօնական գրութիւն կազմեց և այսօր ուղարկեց Երեւանի փոխթեմակալին, խնդրելով կրկին պ. Գր. Բալասանեանին ուսուցիչ հաստատել «Ջրաբաշխ» դպրոցում, իբրև եռանդուն և գործունեայ ուսուցչի։

Ցոյս ունենք սրբազան Մուրադբէգեանը հոգաբարձութեան այս արդար պահանջին արձագանք կը տայ։ Տեղեակ

ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Գուգառներում

Մեզ հաղորդում են, որ Ներսիսեան դըպրոցի համար հոգաբարձութիւն ընտրելու համար Ախալքալաքի գործակալութեան շըրջանից պատուիրակ է ընտրված Ցովհ. Մալխասեանց։

—

Ղազախ, 29 մայիսի

Ամսիս 26-ին Քարվանսարա գիւղում հաւաքված Ղազախի Ա. մասի գործակալութեան գիւղերի պատուիրակները, Ներսիսեան ուսումնարանի հոգաբարձական ընտրութեան մասնակցելու համար, իրանց շրջանից միաձայն պատգամաւոր ընտրեցին գործակալ Զաքարիա քհ. Ասլբեկեանցին և անձնափոխանորդ՝ Սև-քարի ուսուցիչ Մուշեղ Տէր-Գէորգեանին։ Պատուիրակ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ԲԱԳՈՒԻ ՆԱՒԹԱՀԱՆՔԵՐՈՒՄ

Բագւում, նաւթարդիւնաբերական ֆիրմաների բանւորները և արհեստաւորները գործադուլ են արել մայիսի 28-ից սկսած։ Գործադուլը սկսվեց «Կասպի-Չերնոմորեան» և «Եղբ. Միրզոյեվ» ընկ. նաւթահանքերից և յետոյ անցաւ Մանթաշեանի և ուրիշների նաւթահանքերը։ Յիշեալ արդիւնարաններում բանւորները թէև բոլորը չեն դադարեցրել աշխատանքները, սակայն նրանց մեծ մասը գործի չը գնաց և միայն կէսօրին ու երեկոյեան նրանց թիւը աւելացաւ։ Մի քանի գործարաններում սակայն բանւորները աշխատում էին։ Գործադուլարար բանւորները առաջադրել են իրանց տէերերին մի շարք անտեսական պահանջներ, այն է՝ տրամվայ անցկացնել քաղաքից նաւթահանքերը, բարելաւել բանւորների կեանքը, բանւորական գաղութներ հաստատել և այլն։ Այս պահանջները տպագրված տարածվում են բանւորների մէջ։

Գործադուլը բոլորովին խաղաղ բնոյթ է կրում և անցնում է առանց բարդութիւնների։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ

◆ Ինչպէս այժմ պարզվում է, փոխարքան և կոմսուհին Թիֆլիս կը գան, հաւանօրէն, յունիսի 10-ին և ոչ վաղը, ինչպէս յայտարարված էր։

◆ Ամսիս 29-ին, հինգշաբթի օրը, Նորին Կայսերական Բարձրութիւն Մեծ Իշխան Միխայիլ Նիկօլայեվիչի արձանը կառուցող կօմիտէտի մի առանձին մասնաժողովը, կազմված ազնուականների պարագլուխ իշխ. Կ. Ն. Աբխազիից, քաղաքագլուխ Խատիսեանից և ինժ. Ա. Պ. Բախմետևից, դիտեց քաղաքի մի քանի յարմար տեղերը Մեծ Իշխանի արձանը կանգնեցնելու համար։ Մասնաժողովը յարմար գտաւ Թամամշեանի քարվանսարայի, Պուշկինեան սկվերի և շտաբի մէջ տեղը եղած հրապարակը, ուր մինչև կառքեր են կանգնում այժմ։ Կօմիտէտի նիստը նշանակված է այսօր, ամսիս 31-ին։ Այդ նիստում մասնաժողովը տալու է իր զեկուցումը։

◆ Ինչպէս յայտնեցինք վաղը, կիրակի, յունիսի 1-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին, Առևտրական դպրոցի դահլիճում (Մանթաշեանի անուան) նշանակված է Հայոց Դրամատիկական Ընկերութեան անդամների ընդհանուր ժողովի շարունակութիւնը։ Իսկ այսօր, շաբաթ, մայիսի 31-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, նոյն դահլիճում նշանակված է մասնաւոր խորհրդակցութիւն առանձնապէս հրաւիրված անձանց. հրաւէրը կարդացել է դրամատուրգ Շիրվանզադէն, թատերասէրների խնդրանօք։ Այդ խորհրդակցութեան նպատակն է քննել այն ճգնաժամը, որ առաջացել է վերջին ընտրութիւնների հետևանքով։

◆ Մեզ հաղորդում են, որ հանգուցեալ Եգոր Զօհրաբեանի կտակակատարները որոշել են իրանց տրամադրութեան ներքոյ գտնվող գումարը, որ այժմ պահվում է Թիֆլիսի առևտրական բանկում—49,143 ր., որպիսի գումարով որոշված էր անշարժ կալուածք գնել Թիֆլիսում կամ Թաւրիզում և արդիւնքը յատկացնել Թաւրիզի թեմական դպրոցին—ուղարկել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, որպէսզի կցվի համազգային դպրոցական ֆոնդին, իբրև Թաւրիզի հայոց թեմական դպրոցի յատուկ գումար կամ այդ գումարով, ըստ հայեցողութեան Նորին Վեհափառութեան, գնվի Թաւրիզում կամ Թիֆլիսում անշարժ կալուածք։ Բացի 49,143 րուբլուց 10,000 ր. ևս պէտք է ստացվի հանգուցեալի քրոջ մահվանից յետոյ, որին այդ գումարը կտակված է ցկեանս տոկոսներից օգտվելու պայմանով։

◆ Յունիսի 1-ից Թիֆլիսի բոլոր բանկերը փոխադարձ համաձայնութեամբ զբաղմունքները սկսելու են առ. ժամը 9-ից և աւարտելու են ժ. 2-ին։ Միայն պետական բանկի Թիֆլիսի գրասենեակում աշխատանքները սկսվելու են առ. ժամը 10-ից և վերջանալու են ժ. 2-ին։ Նոյն տեղում խնայողական գանձարանը բաց է լինելու առ. ժ. 9-ից մինչև ց. ժ. 1-ը։ Պօստային գրասենեակում բոլոր զբաղմունքները սկսվելու են ժ. 8-ից և վերջանալու են ժամը 1-ին։

◆ Զբաղմունքները քաղաքային վարչութեան մէջ յունիսի 1-ից մինչև սեպտեմբ. 1-ը սկսվելու են առ. ժամը 9-ից տևելու և են մինչև ցեր. ժ. 2-ը։

◆ Մրրկից վնասվածների համառուսական կօմիտէտի կովկասեան ճիւղը ստացել է Թէլաւի քաղաքագլուխ Թաթոսեանից իր հաւաքած 85 ր. 60 կ., Ալէքսանդրոպօլի քաղաքագլխի հաւաքած 113 ր. 10 կոպէկ, Շօտնիևի հաւաքած 131 ր.։ Ընդամենը 329 ր. 70 կ.։ Բոլորը, նախքին ստացածների հետ, կազմում է 47,344 ր. 87½ կոպէկ։

◆ Մի խումբ մարդիկ, Ց. Ի. Զօրբինիձէ, Ի. Ս. Խուբիերօվ և ուրիշներ դիմել են գործարանների գլխաւոր վերատեսչին, խնդրելով թոյլատրել Թիֆլիսում օգելից ըմպելիքների գործարանների բանւորներից մի ընկերութիւն կազմել, այդ բանւորներին համախմբելու, նրանց աշխատանքի պայմանները բարելաւելու և նրանց մտաւոր ու բարոյական զարգացմանը զարկ տալու նպատակով։

◆ Մի քանի օր առաջ հաղորդել էինք, որ Նորաշէնի ս. Մարիամեան օրիորդաց դպրոցում բացվել է աշակերտական գործերի, նկարչութեան և ձեռարուեստի ցուցահանդէս, որը տևելու էր մինչև յունիսի 1-ը։ Այժմ, ինչպէս իմանում ենք, ցուցահանդէսը բաց է լինելու մինչև յունիսի 8—10-ը։

◆ Որոշված է Նաւթլուղ կայարանը ընդարձակել քաղաքի հողերով։ Ամսիս 28-ին Թիֆլիսի գնահատող յանձնաժողովը իշխան Մ. Ա. Սումբաթօվի նախագահութեամբ քննեց կայարանի ընդարձակութեան համար հող յատկացնելու հարցը և վերջնականապէս որոշեց ամեն մի քառակուսի սաժէնի համար 4 րուբլի։ Ընդամենը յատկացված է 115,000 քառ. սաժէն, ուրեմն քաղաքը գանձարանից ստանալու է մօտ 700,000 ր.՝ տոկոսներով։

◆ Յունիսի 1-ին նշանակված են արհեստաւորաց դպրոցի աշակերտների քննութիւնները։ Քննութիւնները վերջացնելուց յետոյ աւարտող աշակերտները, որ թւով 29 հոգի են, էկսկուրսիայով մեկնելու են Փօթի և Բաթում։

◆ Թիֆլիսի բուսաբանական այգու բուսաբան Դ. Ի. Սօսնօվսկի ուղարկվում է Աբխազիա դեռ անցեալ տարի սկսած իր գիտական հետազօտութիւնները շարունակելու։

◆ Յունիսի սկիզբներին էկսկուրսիայով Թիֆլիս են գալու Պենզայի ռէալական դըպրոցի աշակերտները։

◆ Վաղը, յունիսի 1-ից, Գանձակի գաւառի Սալեանկա գիւղում բացվում է անասունների և կաթնատնտեսական ցուցահանդէս, որին, երկրագործական դեպարտամենտի կողմից ներկայ են լինելու՝ Ա. Զ. Թամամշեան և Ա. Ի. Մարգարեան, Կայսերական Կովկասեան Գիւղատնտեսական Ընկ. կողմից՝ Մ. Ա. Վերմիշեան, Վրաց Գիւղատ. Ընկ. կողմից՝ Վ. Ի. Ըցխիլաձէ և ինստրուկտոր՝ Ա. Կախիլաձէ։ Ցուցահանդէսը տևելու է 4—5 օր։

◆ Այսօր Արտիստիկ. Ընկ. թատրոնում Ամիրաղօյի օպերէտային խմբի նախավերջին ներկայացումն է։

◆ Նահանգապետը հաստատել է Ախալշէնի քաղաքամասում ներկայացումներ տուող միութեան կանոնադրութիւնը, որով թոյլատրվում է տալ ներկայացումներ և կազմակերպել դասախօսութիւններ ժողովրդական մատչելի գներով։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

◆ Ծովային մինիստր Գրիգորովիչը մինիստրների խորհրդին առաջարկ ներկայացրեց՝ նորից յատկացնելու 600 միլիոն ր. Բալտիկ և Սև-ծովի նաւատորմերի ուժեղացման համար։

◆ Ռուսաց սոց.-դեմ. կուսակցութեան կենտրոնական կօմիտէտը լրագիրներում հերքում է աջակողմեան լրագիրների այն տեղեկութիւնը, թէ հեռացած պատգամաւոր Մալինօվսկին եղել է պրօվօկատոր։ Մալինօվսկիի խնդրանօք փաստաբան Սօկօլօվը դատ է սկսել «Р. Знамя»-ի և «Земщина»-ի խմբագիրների դէմ այդ զրպարտութեան առիթով։

◆ «Ա. Մանթաշեան և Ընկ.» ակցիոնեական նաւթարդիւնաբերողների ընկերութիւնը տարին փակեց 6.863,768 ր. օգուտով. դիվիդենտ տրվում է 21 րուբլի։

◆ Օդեսայի մի աւանում հարսանիքի ժամանակ պատանի Գօպշտիգօնին արգելեցին պարել «տանգօ»։ Վիրաւորված պատանին դանակով սպանեց հիւրերից երկուսին, երրորդին էլ ծանր վիրաւորեց։

◆ Ինչպէս յայտնի է արդէն, Պետական Դումային ներկայացված է այն օրինագիծը, որ վերաբերում է կովկասեան գլխաւոր լեռնաշղթայով երկաթուղագիծ կառուցանելու հարցին։ Յիշեալ օրինագծում ասված է, որ համաձայն Պետ. Դումայի յայտնած ցանկութեան, այն խնդրի քննութեան համար, թէ կարելի է, արդեօք, կառուցանել 25 վերստ երկարութեամբ տօննէլ Արխոտի լեռան միջով, գումարվեց առանձին խորհրդակցութիւն եւրոպական մեծ տօննէլներ կառուցանող արտասահմանեան ինժէներների մասնակցութեամբ։ Թէ ռուս, և թէ եւրոպացի ինժէներները միաձայն հնարաւոր գտան տօննէլի կառուցումը։ Այդ իսկ հնարաւորութիւնը ի նկատի ունենալով, ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրութիւնը որոշել է գծի ուղղութիւնը այսպէս. 1) Անդրկովկասեան երկաթուղագծի Զէմօ-Աւճալա կայարանից՝ Թիֆլիսից 13 վերստ հեռաւորութեան վրա՝ մինչև Արագվա գետի հովիտը, որի մէջ լինելու է Արխոտի լեռնանցքը, մինչև Վլադիկավկազի երկաթուղագծի «Սլէպցօվսկայա» կայարանը. 2) միւնոյն Զէմօ-Աւճալա կայարանից մինչև Վլադիկավկազ քաղաքը, որի մէջ լինելու է Տարսկի լեռնանցքը։ Գծի արժէքը 192 վերստ երկարութեամբ հաշված է 115 միլիօն րուբլի։ Գծի վրա գնացքները երթևեկելու են էլեքտրաշարժ մեքենաների օգնութեամբ։ Տօննէլների արժէքը, որ կազմում է նախահաշուի խոշոր մասը, հաշված է 65 միլիօն րուբլի։ Արխոտի տօննէլը նստելու է 41 միլիօն, իսկ Տարսկին՝ 10 միլ.։ Էլեքտրական ոյժը ստացվելու է ապագայ երկաթուղագծի շուրջ գտնվող գետերից։

◆ «Пет. Курьеръ»-ին ճշգրիտ աղբիւրներից տեղեկացնում են, որ մինիստր Կասսօն Պետերբուրգ վերադառնալով Եալտայից՝ յայտնելու է իր հրաժարվելու մասին։

◆ Մայրաքաղաքի լրագիրների ասելով, ժող. լուսաւորութեան մինիստրութեան ուսումնական խորհուրդը, քննելով կովկասեան շրջանի հաշիւները և միջնակարգ դպրոցների մանկավարժական կազմերի կարծիքների ամփոփումը, որոշեց առաջարկել բարւոքել դպրոցական գրադարանների ընտրութիւնը, համապատասխան տարբեր հասակներին, աւելացնել երեք ստորին դասարաններում ռուսերէն լեզուի դասերի թիւը, այլազգիների համար սահմանել դասերից դուրս զբաղմունքներ գործնական նպատակով։ Այդ որոշումը վաւերացվել է մինիստրից։

◆ Նուխուց մի պատգամաւորութիւն է գնացել Պետերբուրգ միջնորդելու, որպէսզի «Սղնախ-Շամախի» երկաթուղագծի ուղղութիւնը լինի Նուխու շահերին համապատասխան։

◆ Մահմեդական ֆրակցիան աւելի քան 100 բողոք է ստացել այն մասին, որ աջակողմեանները առաջարկում են Դումային վերացնել անասունների ռիտուալ զենումը։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԳԻՏԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Արեան բիւրեղներ.—Անգլիական գիտնական բժ. Րէյխէրտը նոր գիւտ է արել, որ անկասկած ահագին նշանակութիւն է ունենալու կենդանաբանութեան, պատալօգիայի (ախտաբանութիւն) և բժշկութեան մէջ։ Դեռ 1840 թւից յայտնի էր, որ կենդանի արարածների արիւնը զարմանալի յատկութիւն ունի օրգանիզմից դուրս գալուց անմիջապէս յետոյ արտադրելու բիւրեղներ։

Այդ երևոյթը, որ միևնոյն ժամանակ նկատվում է և մարդու ու կենդանիների արեան մէջ, վերագրվում էր երկրորդական պատճառների. նրան առանձին ուշադրութիւն չէին դարձնում, որովհետև նրա էութիւնը դեռ գաղտնի էր։ Բժ. Րէյխէրտը երկար տարիներ աշխատում էր այդ հարցի վրա, և վերջ ի վերջոյ նրա փորձերն աջողութեամբ պսակվեցին։

Շնորհիւ այդ հետազօտութիւնների, այժմ իմացել են, որ կենդանի արարածների իւրաքանչիւր տեսակի արեան բիւրեղները միանգամայն բնորոշ են և խիստ տարբերվում են ուրիշ տեսակի բիւրեղներից։

Բացի դրանից՝ անգլիացի գիտնականը պարզել է, որ այդ բիւրեղները մասամբ տարբերվում են նոյն իսկ միևնոյն տեսակի անհատների մէջ, ներկայանալով այդպիսով նրանց տարբերող նշան։

Բիօլօգիական ու պատալօգիական տեսակէտից՝ առանձնապէս հետաքրքրական ներկայանում է այն, որ վերոյիշեալ բնորոշ տարբերութիւնները գտնվում են երեխաների և ծնողների արեան բիւրեղների մէջ միաժամանակ և ի միջի այլոց մատնանշում են տարբեր ընդհանուր հիւանդոտ երևոյթների վրա, որ, ի հարկէ, շատ գնահատելի է ժառանգականութիւնը որոշելիս։

Րէյխէրտի հետազօտութիւնները որոշ չափով ամրապնդում են Դարվինի ուսումնասիրութիւնը մարդու՝ կապիկից առաջանալու մասին. նրանց տեսակների արեան բիւրեղների միջև գոյութիւն ունի զարմանալի նմանութիւն։

Միւս կողմից այդ գիւտը հաստատում է մի քանի բնագէտների այն կարծիքը, թէ արջը պէտք է դասվի ոչ թէ գայլերի ու աղուէսների ընտանիքում, այլ փոկերի տեսակին։

ՄԱՄՈՒԼ

Մենք մի քանի անգամ յայտնել ենք, որ Թիւրքահայ մամուլը և գործիչները նոր են սկսել անդրադառնալ բարոյական և մտաւոր այն մեծ աւերումներին, որ «Դաշնակցութիւն» կուսակցութիւնը մտցրեց հայ ժողովրդի կեանքի մէջ, նոր են սկսում այն պայքարը, որ ռուսահայ մամուլը և ինտելիգենցիայի լաւագոյն մասը ձեռնարկեց այդ կուսակցութեան մաֆիական և ազգակործան աշխատութիւնների դէմ։

Նորերս «Բիւզանդիոն» թերթի ապրիլի 17-ի համարում տպված է «Ո՞ւր մնաց համերաշխութիւնը» վերնագրով մի մեծ յօդուած, Լևոն Մկրտիչեանի, Աղեքսանդրիայից։ Այդ յօդուածի մէջ յարգելի հեղինակը կարողացել է ամփոփել Դաշնակցութեան կատարած աւերմունքի գլխաւոր կէտերը։

Հայ ժողովրդի մէջ, Թիւրքիայում նկատելի է մի ցաւալի երևոյթ՝ բացակայութիւն կարգապահութեան, առանց որի ոչ մի ժողովուրդ չէ կարող առաջադիմել, և, դրա հակառակ, զարգացումն ամբոխավարութեան, դեմագօգիայի։ Այս ցաւալի երևոյթների աճման գլխաւոր պատճառը Դաշնակցութեան գործելակերպն է։ Նոյն ցաւալի երևոյթը տեղի ունեցաւ և մեր մէջ և դեռ շարունակվում է, թէև ոչ այն չափով, ինչ որ այժմ Թիւրքիայում։

Դաշնակցութիւնը ինքն իր շարքերուն մէջ յոյժ կարգապահ—գէ իր կուսակցական շահերն այնպէս կը պահանջեն—բայց անկարգապահ մարմին մըն է ազգ. զանազան իշխանութեանց հանդէպ։ Երբ տեղական ազգային մարմիններուն մէջ մասնակցութիւն չունի, այն ատեն իր ենթակօմիտէներով անոնց դէմ կը ցցուի։ Իսկ անգամ մը որ այդ գործերն իր ձեռքին մէջ կեդրոնացուց, այդ պարագային տեղական ազգ. մարմինները կը դրդէ կեդրոնի իշխանութեան դէմ։

Օսմ. սահմանադրութեան վերահաստատումէն ասդին, երբ, իբրև լեգալ կուսակցութիւն, Դաշնակցութիւնը Թիւրքիոյ ամեն կողմերը տարածուեցաւ, Թիւրքահայոց ամենէն վաւերական օրէնքին՝ ազգ. սահմանադրութեան դէմ ծառացաւ ամեն անգամ, որ իր կուսակցական շահերը այդպէս պահանջեցին։

Մեր խեղճ ժողովուրդը, սահմանադրական օրէնքին արդէն անվարժ, ժառանգաբար անկարգապահ և հաւաքական կեանքի անյարմար, պարկեշտ առաջնորդներու պէտք ունէր, դէթ քաղաքացիական դաստիարակութեամբ ինքզինք աստիճանաբար բարւոքելու և հետզհետէ օրէնքին հպատակիլ վարժուելու համար։

Դաշնակցութիւնը վերջին հարուածը (coup de grâce) տուաւ այս ժողովուրդին, զանիկա խալամուլին անկարգապահութեան, ամբոխավարութեան գիրկը մղելով։ Տարրական պարկեշտութիւնը կը պահանջէր, որ ոևէ դաշնակցական երբ ազգային պաշտօն կը ստանձնէ, հպատակի իբրև պաշտօնական անձ ազգին օրէնքին։ Դաշնակցականներ այդպէս չըրին։ Թէ ազգային պաշտօններ ստանձնեցին և թէ ազգային օրէնքին դէմ ելան։

Դաշնակցական երեսփոխաններ, գիտնալով հանդերձ թէ մեր սահմանադրութիւնը և ոևէ սահմանադրութիւն այդ բանը կարգիլէ, ժողովուրդը դրդեցին, որ ազգ. ժողովին նիստերուն մէջ երեսփոխաններու խզմին վրայ ճնշում բանեցնէ հերթական բիրտ ոյժով։ Եւ շաբաթներով երեսփ. ժողովը դաշնակցական տեռորին մատնուեցաւ՝ ամեն կողմէ հաւաքուած և Դաշնակցութենէն յայտնապէս ներշնչուած անփառունակ ամբոխի մը կողմէ, մինչև որ պատրիարքարանը վերջ ի վերջոյ հարկադրուեցաւ ոստիկանութեան դիմել երեսփ. ժողովին կարգ կանոնը ապահովելու համար։

Նոյն այդ Դաշնակցութիւնը կամ անոր մէկ հատուածն ամբոխը դրդեց՝ կեդրոնի քաղաքական ժողովոյ ատենապետին և անդամ մամուլի ներկայացուցիչ «Բիւզանդիոնի» անօրէնին վրայ յարձակումներ գործելու։

Ի վերջոյ, Դաշնակցութեան ամենէն աչքառու դէմքերէն մին, երեսփոխան պ. Շահրիկեան, ազգ. ժողովին, այսինքն համայն Թիւրքահայոց կամքը արհամարհելով բացի-զօրի որոշման ատեն, Շաբինկարահիսարի եկեղեցին... բռնաբարեց՝ անոր տանիքը ծակելով և, լեռնէրու հետ մը պէս, անոր պատերէն վար սահելով։

Օրէնք յարգող ոևէ երկրի մէջ, բոլոր այս արարքներուն հաշիւը պատժական դատարաններու առջև կը մաքրուի։

Բայց ըսուած է, որ հայ մը ազատ է ամեն չարիք հասցնել իր ցեղին, կարող է մինչև անգամ ոճրագործութեան դիմել—դօքտ. Սեդրաքեան և Բիւզանդ Քէչեան կենդանի վկաներն են—և սակայն հայը հայուն դէմ չպիտի բողոքէ կառավարութեան, գէ այդ բանը մատնութիւն կը նշանակէ....

Այս գաղափարը այն աստիճան մեր մէջ տարածուած է, որ երբ ազգային իշխանութեան դէմ փորձուած ոևէ ամբոխավարական ցոյցի առթիւ ոստիկանական աջակցութիւն կը խնդրուի, ամենքը

[illegible]

խուժումը, որուն կարգադրութեան վրայ այնչափ կը պնդէր նաև Դումայի յարգելի ներկայացուցիչը՝ պ. Մ. Պապաջանեան։ Մեր դաշնակցական բարեկամները մէկ-երկու աթոռի սիրոյն համար հովին տուին վերջին երկու տարուան ամենէն գեղեցիկ սկզբունքներն ու քարոզութիւնները։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 29 մայիսի

Հրեշտակապետաց եկեղեցու քահանայ տէր-Բաբգէնն առհասարակ չի բարեհաճում իր ծխականներին ժողովի կանչել որևէ հրաւիրաթղթով կամ յայտարարութեամբ, այլ բաւականանում է իր շուրջը բնակվող մի քանի «բաղնիսպան քիասչիներով», իսկ որոնք իրանից հեռու են բնակված, զլանում է նրանց ժողովի հրաւիրելու։

Մօտ անցեալում տէր-հայրը իր նախկին սովորութեան համեմատ գումարում է մի ժողով, ուր ընտրվում են երկու պատգամաւոր (Թող Աստուած պատգամաւոր հաշւէ) Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութեան ընտրութիւններին մասնակցելու համար։ Ժողովն այնպէս «սուս ու փուս» է անցնում, որ մի երկու օրից յետոյ միայն կարողանում եմ տեղեկանալ հայ թերթերից մէկից իմանալ, թէ «կիրակի օրվայ ժողովներից միայն Հրեշտակապետաց ժողովն է, որ իբրև առաջինը՝ օրինաւոր է ճանաչվել»։

Պարզ է, որ վերոյիշեալ հանգամանքներում ժողովն օրինաւոր ու խաղաղ կանցնէ, և երանի տէր-Բաբգէնին, որ այդպիսի «պատրաստված» հօտ ունի։ Մխական

—

Թիֆլիս, 28 մայիսի

Հրաւիրված լինելով կրկին աշխատակցելու «Зак. Рѣчь» թերթին, իբրև ղեկավար հայկական մասի, այս երկտողով խնդրում եմ յայտարարել ի գիտութիւն իմ անձնական ծանօթների և ընթերցող հասարակութեան, որ բացակայելով խմբագրութիւնից մօտ երեք ամիս, վերջին ժամանակներս տեղի ունեցած թիւրիմացութիւնների մէջ (անճիշդ թարգմանութիւնների վերաբերեալ) ոչ մի առնչութիւն չունեմ։

«Зак. Рѣчь» թերթի հայկական
մասի ղեկավար՝
Արշակ Հախվերդեան

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

ԽԱԲԲԻԿՆԵՐ ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻՑ

I

Էրզրում, 21 մայիս

Անյայտացած հայ աղջկան՝ 16 տարեկան Բերսաբէի համար տեղւոյս ռուսական հիւպատոսարանի՝ կառավարութեան ըրած խիստ դիմումը տուաւ իր կատարեալ ցանկալի արդիւնքը։ Այժմ ինչպէս հեռագիրը (ոստիկանութեան) կը ծանուցանէ, աղջիկը գտնուած է Բաբերդի մօտ՝ Էրզրում-Տրապիզոն խճուղիով գացող կառքի մը մէջ թիւրք հաղարապետի մը հետ։ Աղջիկը եր

կը բերուի։ Մանրամասնութիւնները կը պակսին։

Ամեն տարի առանձին շուքով տօնուող Սանասարեան վարժարանի տարեդարձը այս տարի միանգամայն անշուք անցաւ։ Հոգեհանգիստէն յետոյ, ժողովուրդի խուռն բազմութիւնը Մկրտիչ Սանասարեանի արձանին իր յարգանքը մատուցանելով ցրուեցաւ և չսպասեց անգամ, որ «Նոր Սանասարեանի» վարչութեան և ազգային դպրոցներու տեսուչ Ռոստոմի կողմէ կազմակերպուած հանդէսը տեսնէ և այդ հանդէսին մէջ արտասանուելիք ճառերը լսէ։

Կազմակերպիչները ունկնդիր չունենալու պատճառաւ ստիպուած էին հանդէսն ու ճառերը ծալլել գրպաննին դնել...

Իրազեկ

II

Ցիշէն գիւղ (Սպեր), 14 մայիս

Գրած էի Զաքար Սուքիասեանի սպաննութեան մասին։ Քանի մը օր առաջ եկաւ մեզ մօտ կայմակամ Րէջէբ-Հիլմի բէյը, իր հետ բերելով և քաղաքային բժիշկը՝ դէպքն ու դիակը քննելու։ Կայմակամը դժուար թէ հայու կտորի մը թափուած արեան համար այդքան նեղութիւն յանձն առնէր, բայց քանի մի ականաւոր ճամբորդ հայեր, ինչպէս կըսեն, սպաննութեան վայրն էին գացած և հոնկէ կայմակամին՝ գրութեամբ՝ աններելի ոճիրը նկարագրած, պարտ և պատշաճ անօրէնութիւն պահանջած։ Պիտի ըսեմ, որ առ հասարակ՝ գոնէ ցայսօր՝ մեր տեսած բոլոր թիւրք պաշտօնեաները հայու համար մատը մատին չեն զարկած, և եթէ պայմանները նորէն նոյնը մնան, դժուար թէ այսուհետև անոնց բնոյթագիծը ոևէ շեղում կրէ իր վրայ։ Մասնաւորապէս այս Րէջէբ-Հիլմի բէյը, որ եթիշմանէրէն է (դպրոցական չէ) և Քղիի մէջ կատարած սխրագործութեանց համար է, որ Սպերի գաւառապետութեան պաշտօնը իբրև նուէր ստացած է, ինչպէս Քղի, այստեղ ալ թէև արտաքուստ սիրալիր, գործի մէջ ցոյց կուտայ իր իսկական գոյնը, հայատեացութիւնը։

Մեր երկրի մէջ հայատեաց նման պաշտօնեաները միշտ ալ կեդրոնի շնորհակալութեան կարժանանան, և հայերնուս վիրաւորուած արժանապատուութիւնը բաւարարելու համար նոյն շրջանէն հեռացնելով՝ աւելի բարձր դիրքի կարժանացնեն։ Այս ընդհանուր սխտեմ է թիւրք կառավարութեան համար... «Հուրիէթ, ադալէթ, մուսաւաթ» և նման ուռուցիկ խաբկանքները մազի չափ անգամ շեղած չեն իրերը իրենց բնական վիճակէն, անցեալի բռնակալութիւնը կը շարունակուի ալ աւելի բռնօրէն։

Ժամանելով Ցիշէն՝ կայմակամը, հայերուս աչքին թող փչելու համար, անմիջապէս անտառապահը ձերբակալել տուաւ և գիւղի մէջ բանտարկեց, «քեզ կախել պիտի տամ» և նման խօսքերով ուզեց ժողովուրդի առաջ ինքզինքը արդարադատ երեւցնել... բայց այս ամենը տեւեց միայն մի քանի ժամ. բժիշկը դիակը քննել սկսաւ և անմիջապէս եզրակացուց. կայծակնահար է եղեր Զաքարը. անտառապահը մեղք չունի եղեր, Աստուծոյ փորձանք է...

Եւ կայմակամն սկսաւ բարբառիլ.

— Ծակատագիրը այդ է եղեր, ինչ կըրնանք ընել... տեսա՞ք, ես կախել պիտի տայի անտառապահը, բայց ինչ ընեմ, դոքտորը՝ ազնիւ և գիտուն մարդ՝ կըսէ, թէ կայծակի զոհ է։

Իսկ գիւղացիներու ցուցմունքները, ոճիրը պարզող բոլոր պարագաները՝ ոչինչ...

Շարունակեցէք ձեր այդ անարդարադատութիւնը, անպատիժ սպաննեցէք մեզի, բայց այդ մեր սպաննութիւնը չէ, այլ ձեր. արդարութիւնը նահատակելու ձեր այդ սխտեմը ձեր մահը կազդարարէ աշխարհին...

Սոփերք

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

◆ Նիւ-Եօրկի ամերիկացի բժիշկների ընկերութեան նախագահ Մայօն իր զեկուցագրում մատնանշում է, որ միս շատ գործածելը աւելացնում է քաղցկեղ հիւանդութեան դէպքերը։

◆ Ֆրանսիական դեսպան Պալէօլօգը «Matin»-ում մի յայտարարութիւն է տվել, թէ Ռուսաստանը պնդում է ֆրանսիական երեքամեայ զինուորական ծառայութեան վրա։ Արտաքին գործերի մինիստր Սազօնովը դիմել է նոյն մաքով Դէլկասսէին։ «Humanité»-ում այդ առիթով տպված է մի յօդուած ռուս-ֆրանսիական դաշնակցութեան դէմ։

◆ Բեռլինից հաղորդում են, որ ապստամբ ալբանական ցեղերի մէջ սկսվել է պառակտում. մի մասը պահանջում է հաշտվել կառավարութեան հետ։

◆ Փոքր-Ասիայից յոյների արտակարգը շարունակվում է ընդարձակ չափերով։ Կ. Պոլսից հեռագրում են, որ տիեզերական պատրիարքը, իբրև բողոք մահմէդականների գործ դրած հալածանքների դէմ, հրաժարական տուեց։ Ռուսաց դեսպան Գիրսը լուրջ առաջադրութիւն է արել Բ. Դրան, որ սովորականի նման հանգստացնում է։ Յունաց կառավարութիւնը սպառնում է պատերազմ յայտարարել Թիւրքիայի դէմ։

◆ Բօլգարիայում սկսվել է համատարած հակայունական շարժում, որ սպառնում է լուրջ հետևանքներ ունենալ։

◆ «Н. В.»-ի ասելով, պրինց Վիդը դիմեց ռումինական արքային, խնդրելով միջնորդել Վիլհէլմ կայսրի առաջ ի պաշտպանութիւն իր։ Արքան խոստացել է ամեն ջանք գործ դնել, որպէսզի Գերմանիան պաշտպանէ պրինցին և խորհուրդ տուեց պրինցին չը հեռանալ Դուրացցօյից։

◆ «Н. В.»-ին հաղորդում են Կ. Պոլսից. «Ամերիկեան «Ստանդարդ» ընկերութիւնը Բ. Դրանը առաջարկեց 10 միլիօն լիրա՝ պայմանով, որ ընկերութիւնը ստանայ մօնօպօլ իրաւունք՝ Թիւրքիայի բոլոր ազատ նաւթաբեր հողերը շահագործելու համար»։

◆ Շանխայից հեռագրում են, որ յեղափոխականները Գանսու նահանգում տիրել են երեք խոշոր քաղաքի։ Շանխայում ոստիկանութիւնը կալանաւորել է 122 յեղափոխականի, որոնց մօտ գտել է վաւերագրեր, քարտէզներ և ռումբեր։

◆ «Рѣчь»-ին տեղեկացնում են Վիէննայից. «Աւստրիան առաջարկեց մեծ պետութիւններին ուղարկել Դուրացցօ միջազգային զօրամաս պրինց Վիդին պաշտպանելու համար։ Երրեակ համաձայնութեան պետութիւնները հրաժարվեցին։ Գերմանիան նոյնպէս դէմ եղաւ, ընդունելով որ այդ միջոցը կարող է վերջնականապէս քայքայել եւրոպական համերգը ալբանական հարցում»։

Խմբագիր-հրատարակիչ՝
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀՐԱՒԷՐ

Թեմիս սրբազան առաջնորդի կարգադրութեամբ Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձական ընտրութեան համար ամսիս 25-ին նշանակված պատգամաւորների ընտրութիւնը չը կայանալով, նոր ընտրութիւն է նշանակված Քամոյեան ս. Գէորգ եկեղեցում յունիսի 1-ին, կիրակի օրը ժ. 12-ին. ուստի յիշեալ եկեղեցու չափահաս ծխականները հրաւիրված են նոյն եկեղեցին մասնակցելու երրորդ և վերջնական ընտրութեանը։

Յովհ. ա.-ք. Մարտիրոսեան
Հոգաբարձութիւն

527. 1—1

ՄԵՐՎԻ ՀԱՅՈՑ ԾԽԱԿԱՆ ԵՐԿՍԵՌ ԴՊՐՈՑԻ

համար հարկաւոր են հետեւեալ ուսուցիչները.

1) ԱԻՍԱԳ-ՈՒՍՈՒՑԻՉ—շաբաթական 18 դասով (Գ. և Դ. բաժ. Հայոց լեզու՝ 12 դաս, Պատմութիւն՝ 4 դաս և Երկրաչափական Ձևագիտութիւն՝ 2 դաս)։ Ռոճիկ տարեկան միմիայն 800 րուբլի։

2) Մի հմուտ և լաւ ձայնով ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԵԱՆ ՈՒՍՈՒՑԻՉ—շաբաթական 25 դասով (Ա. և Բ. բաժ. Հայոց լեզու՝ 13 դաս, իրագնութիւն՝ 4 դաս, երգ՝ 8 դաս)։ Նա պէտք է կարողանայ առնուազն եռաձայն խումբ կազմել և կիրակի ու տօն օրերին եկեղեցում երգել ու կառավարել խումբը։ Ռոճիկ տարեկան 850 րուբլի։

3) ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ շաբաթական 27 դասով (Թուաբանութիւն՝ 17 դաս, Բնագիտութիւն՝ 6 դաս և Աշխարհագրութիւն՝ 4 դաս)։ Ռոճիկ տարեկան 700 րուբլի։

4) ՄԻ ԳԻՄՆԱԶԻԱԻԱՐՏ ՎԱՐԺՈՒՀԻ (ցանկալի է նախ Յովնանեան դպրոցն աւարտած) շաբաթական 29 դասով (Ռուսաց լեզու՝ 15 դաս, Նկարչութիւն՝ 6 դաս և Ձեռագործ՝ 8 դաս)։ Ռոճիկ տարեկան 700 րուբլի։

Ցանկացողները, որոնք պէտք է ունենան գոնէ մի քանի տարվայ վարժապետութիւն, թող շտապով դիմեն հետեւեալ հասցէով՝ Мервъ, Давиду Андреевичу Кеворкову.

(Հ. Հ.) 524. 10—2

ԲԺԻՇԿ Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ

ՓՈԽԱԴՐՎԵՑ նոր բնակարան Սօլօլակում, Բէբուտօվսկայա փող. № 38.

Ներքին և երեխաների հիւանդ., մանագէտ ստամոքսային և աղիքային հիւանդ.։ Ելեքտրօտէրապիա։ Ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—11-ը և երեկ. ժամը 5—7-ը։

Տէլէֆօն № 388.

(ա. օ.) 112. 100—81

ՀՐԱՒԷՐ

Կիրակի, յունիսի 1-ին, Հաւլաբարի ս. ՄԻՆԱՍ եկեղեցում առաւօտ. ժամը $10^{1}/_{2}$-ին

ՆՈՐԸՆԾԱՅ

Սարգիս քահ. Երզնկեանը

մատուցանում է իր

ԱՆԴՐԱՆԻԿ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳԸ,

որի առիթով հոգաբարձութիւնս խնդրում է Ժեծարգոյ ծխականներին ներկայ գտնվել անդրանիկ ս. պատարագին։

Պատարագին կերգի Վ. Զիլխաչօյեանի քառաձայն խումբը։

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

541. 2—1

Վերջին կուրսի

ՄԻ ՈՒՍԱՆՈՂ

ցանկանում է դասեր ունենալ մի որևէ ընտանիքում. համաձայն է նոյն իսկ քաղաքից դուրս։ Հասցէն կարելի է իմանալ «Մշակի» խմբագրատանը։

(օ. մ.) 530. 3—2

Եաղտայի հայոց ծխ.-դպ. համար հրաւիրվում է միջնակարգ կրթութեամբ, հայախօս, փորձառու

ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ

ռուսաց առարկաների, թւաբանութեան և ձեռագործի համար, շաբաթական 26 դասով, ռոճիկ 600 ր.։ Դիմել՝ Ялта. Городская управа, предсѣдателю попечительста армянск. учил. М. И. Асатуряну. Անհրաժեշտ է անձի բարեյուսութեան վկայական։

(օ. մ.) 529. 3—2

ՀԱԶԻԱԳԻՒՏ ՎԱՃԱՌՔ

ՕԳՏՎԵՑԷՔ ԴԷՊՔԻՑ!

ՀԱԶԻԱԳԻՒՏ ՎԱՃԱՌՔ

ԵՂԲ. ՍԱՓԱՐԵԱՆՑՆԵՐԻ

ԵՒ

ՏԷՐ-ՍԱՀԱԿԵԱՆԻ

ՊԱՏՐԱՍՏԻ ԶԳԵՍՏՆԵՐԻ ՊԱՐԻԶԵԱՆ ԽԱՆՈՒԹԸ

ՆՇԱՆԱԿԵԼ Է

ՄԻԱՅՆ 12 ՕՐՈՎ

ԻՍԿԱԿԱՆ ԽՈՇՈՐ ԷԺԱՆ ՎԱՃԱՌՔ

ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ ԳՏՆՎՈՂ ԲՈԼՈՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ

Մօդելներ արտասահմանեան առաջնակարգ ֆիրմաների (ընդօրինակելուց յետոյ մնացած), ամեն տեսակի եւ ձեւի,

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ ՀԱՄԱՐԵԱ ԿԻՍԱԳԻՆ:

Գները նշանակված են եարլիկների հակառակ երեսի վրա գունաւոր մատիտով եւ միանգամայն առանց սակարկութեան:

ԳՕԼՕՎԻՆՍԿԻ ՊՐ., ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՏԱՃԱՐԻ ԴԻՄԱՑԸ, ՏԵԼԵՖՕՆ № 2—58.

ՕԳՏՎԵՑԷՔ ԴԷՊՔԻՑ!

ՄԻԱՅՆ 12 ՕՐՈՎ

492. 4—4

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный